

Rotterdamse plakken

Rotterdamse plakken

42 olympische medaillewinnaars

Jan de Bas

© 2010 Uitgevers, Rotterdam 2020

Vormgeving omslag: Vormzingeving, Rotterdam

Vormgeving binnenwerk: Studio Klaster, Rotterdam

Bureau redactie: Altink Redactie & Correctie, Middelharnis

Zetwerk: Ad van Helmond, Amsterdam

Druk: Veldhuis Media, Raalte

2010 Uitgevers ontwikkelt professionele en educatieve informatieproducten voor professionals en studenten in de gezondheidszorg en de sector sport, bewegen en gezondheid.

info@2010uitgevers.nl | www.2010uitgevers.nl

2010 Uitgevers is een multimedia-uitgeverij. Veel uitgaven zijn online verkrijgt met beeld, geluid of aanvullende gegevens. Meer informatie: www.2010uitgevers.nl/uitgaven.

Aan de totstandkoming van deze uitgave is de uiterste zorg besteed. Voor informatie die nochtans onvolledig of onjuist is opgenomen, aanvaarden auteur(s), redactie en uitgever geen aansprakelijkheid. Voor eventuele verbeteringen van de opgenomen gegevens houden zij zich gaarne aanbevolen. Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van reprografische verveelvoudigingen uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16h Auteurswet 1912, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht (Postbus 3051, 2130 KB Hoofddorp, www.reprorecht.nl). Voor het overnemen van (een) gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten Organisatie, Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.stichting-pro.nl). Voor het overnemen van (een) gedeelte(n) van deze uitgave ten behoeve van commerciële doeleinden dient men zich te wenden tot de uitgever.

ISBN 978 94 90951 65 8

NUR 480

Deze uitgave werd mede mogelijk gemaakt door een financiële bijdrage van de gemeente Rotterdam.

‘Sporten doe je niet alleen, schrijven over sport ook niet.’

– Jan de Bas

Voorwoord

Rotterdamse plakken is een klein monument voor olympische sporthelden die een link hebben met de Maasstad. Zij veroverden allemaal minimaal een medaille op de Spelen. En dat is beslist geen sinecure, daar kan ik over meepraten. Hun prestaties krijgen opnieuw erkenning door opname in dit boek.

Als directeur van Rotterdam Topsport ben ik er trots op dat tot nu toe 69 medailles werden behaald door sporters die in Rotterdam zijn geboren, tijdens het behalen van hun eremetaal in Rotterdam woonden of tijdens het winnen van een plak verbonden waren aan een Rotterdamse sportclub. Rotterdam is op dit moment voor sporters een uitstekende sportomgeving met veel faciliteiten en goede handelingsmogelijkheden. Dat was voor de sporters die de eerste Rotterdamse plakken behaalden wel anders. Zij waren pioniers die in soms verre van ideale omstandigheden hun sport beoefenden. Maar al spoedig vielen hun prestaties op. De voetballer Bok de Korver, de eerste Rotterdammer die een olympische medaille won, was zelfs zo populair dat het verhaal ging dat de Spartaan bekender was dan koningin Wilhelmina. En toen Rie Mastenbroek en Daan Kagchelland na hun Spelen te Berlijn in 1936 met de trein in Rotterdam arriveerden, wachtten duizenden Rotterdammers hen op. En bijna iedere Nederlander kent Bep van Klaveren, Leontien Zijlaard-van Moorsel en Fatima Moreira de Melo.

In *Rotterdamse plakken* staan 42 portretten van topsporters. Ze worden in alfabetische volgorde gepresenteerd, waardoor een spannende exercitie ontstaat door het Rotterdamse sportverleden. In het slothoofdstuk wordt ingegaan op interessante vragen over de relatie tussen Rotterdam en zijn sporters. Een vraag is of Rotterdammers ook in de toekomst olympische plakken zullen veroveren. De stad Rotterdam is er met zijn al aanwezige mooie (top)sportaccommodaties alles aan gelegen dat mogelijk te maken. Daarbij kunnen huidige sporters niet zonder goede voorbeelden uit het verleden. Daarom is *Rotterdamse plakken* niet alleen een interessant historisch boek, maar tevens een aansporing om in de toekomst Rotterdammers te inspireren in hun poging nieuwe Rotterdamse olympische medailles te veroveren.

Peter Blangé
Directeur Rotterdam Topsport

Inhoud

- 1 Inleiding: het hoe en waarom van *Rotterdamse plakken* 11
- 2 De Rotterdamse winnaars van olympische plakken 17

Mia Audina (1979)	19	Bep van Klaveren (1907-1992)	117
Marie Baron (1908-1948)	24	Carien Kleibeuker (1978)	125
Rinus van den Berge (1900-1972)	29	Bok de Korver (1883-1957)	130
Kristie Boogert (1973)	32	Koos Maasdijk (1968)	138
Edith Bosch (1980)	37	Rie Mastenbroek (1919-2003)	142
'Zus' Braun (1911-1982)	44	Margriet Matthijssse (1977)	149
Eef Dolman (1946-1993)	50	Fatima Moreira de Melo (1978)	154
Marieke van Doorn (1960)	54	Peter Nottet (1944)	161
Anicka van Emden (1986)	58	Willy den Ouden (1918-1997)	164
Nouchka Fontijn (1987)	62	Puck Oversloot (1914-2009)	170
Deborah Gravenstijn (1974)	67	Anne Schellekens (1986)	173
Ber Groosjohan (1897-1971)	73	Henk Scherpenhuijzen (1882-1971)	176
Huug de Groot (1890-1957)	77	Nida Senff (1920-1995)	178
Maaïke Head (1983)	81	Jan van der Sluis (1889-1952)	182
Marianne Heemskerck (1944)	86	Henk Steeman (1894-1979)	185
Robert van der Horst (1984)	90	Tim Steens (1955)	189
Mark Huizinga (1973)	95	Kees Verkerk (1942)	194
Koos de Jong (1912-1993)	101	Roderick Weusthof (1982)	201
Gerda van der Kade-Koudijs (1923-2015)	105	Elisabeth Willeboordse (1978)	206
Daan Kagchelland (1914-1998)	109	Leontien Zijlaard-van Moorsel (1970)	211
Stien Kaiser (1938)	112	Martijn Zuidweg (1976)	218

3 Rotterdamse plakken: een geschiedenis 223

De eerste Spelen, nog zonder Rotterdammers	224	Rotterdamse medailles worden minder vanzelfsprekend: 1948-1988	236
Rotterdamse voetballers behalen de eerste medailles: 1908-1920	227	Rotterdamse medailles 1992-2012: het succes van Koos, Leontien, Mark en Fatima	240
De Spelen van 'The Dutch Windmill': 1928	230	De laatste Spelen: alleen vrouwen winnen plakken in 2014 en 2018	244
Rotterdam zwemhoofdstad, met goud voor Willy den Ouden, Rie Mastenbroek en Nida Senff: de Spelen van 1932 en 1936	233	Rotterdamse olympiërs: terugblik en de toekomst	246

Bijlage 1

Rotterdamse plakken 1908-2018: overzicht medaillewinnaars 251

Bijlage 2

Totaalaantal medailles: goud, zilver en brons 253

Bijlage 3

Totaalaantal medailles: vrouwen en mannen 254

Bijlage 4

Medailles behaald door sporters op alfabetische volgorde 255

Noten 257

Bronnen 281

Illustratieverantwoording 297

Woord van dank 299

Over de auteur 301

Personenregister 303

1

Inleiding: het hoe en waarom van *Rotterdamse plakken*

Dit boek is een klein monument voor olympische sporthelden uit Rotterdam. Een monument(je) dat nog niet bestond en waarvan de auteur en de uitgever, gesteund door de gemeente Rotterdam, vonden dat het er moest komen. Het grootste gedeelte van dit boek bestaat uit biografische portretten die zich concentreren rond de olympische prestaties van de sporters. In hoofdstuk 3 worden de historische ontwikkelingen van de deelname van Rotterdamse olympiërs aan de Spelen beschreven. Zo ontstond een verantwoord historisch overzicht met een accent op feiten en verhalen over het behalen van Rotterdamse olympische plakken. En die verhalen getuigen van offers die sporters moesten brengen om een medaille te behalen, van de euforie na het behalen van eremetaal en van dankbaarheid voor het kunnen leveren van een prestatie van olympisch formaat. Hoe absoluut in dit boek de sportprestaties ook zijn of overkomen, ze worden gerelativeerd wanneer je een uitspraak van meervoudig medaillewinnaar Edith Bosch op je laat inwerken: 'Liever gelukkig, dan de beste zijn.'¹

In deze inleiding worden enkele relevante ontwikkelingen geschetst rond de prestaties van Rotterdamse sporters die meededen aan de moderne Olympische Spelen, die sinds 1896 om de vier jaar worden gehouden (in 1896 overigens nog zonder Nederlandse deelname, maar wel vier jaar later). In deze inleiding worden verschillende vragen gesteld: Welke medailles werden behaald? Welke sporters worden in dit boek beschreven en hoeveel aandacht krijgen zij? Wanneer is er sprake van het behalen van een Rotterdamse plak?

Tientallen Rotterdamse sporters deden aan het mondiale sportevenement mee. Sportbonden organiseerden het deelnemen aan de Spelen. Uitzending naar de Spelen vond vooral plaats op basis van de getoonde prestaties en de verwachte kansen op een goede olympische klassering. Plaatsing werd ook steeds vaker bepaald door voorolympische competities. De Spelen ontwikkelden zich in

de loop der jaren steeds meer tot een professioneel evenement. Dat geldt zowel voor de organisatie ervan als voor de entourage. De Olympische Spelen transformeerden van een vooral sportief verschijnsel in een maatschappelijk fenomeen van grote betekenis.

Het symbool van de Olympische Spelen:
de vijf ringen.

Het is opvallend dat Rotterdamse sporters vóór de Tweede Wereldoorlog juist bij sporten als voetbal, wielrennen en zwemmen olympische medailles behaalden. Rotterdammers wonnen aanvankelijk geen medailles bij bijvoorbeeld roeien en hockey, disciplines waarin Nederland ook in de eerste periode van de Spelen wel medailles won. De sporten die tijdens de eerste Spelen door Rotterdamse olympiërs beoefend werden, kunnen worden getypeerd als zogenoemde volkssporten. Aan deze sporten werd in verhouding tot andere sporten door relatief veel Nederlanders deelgenomen, vooral door Nederlanders uit de lagere sociale klassen of uit de middenstand. In de jaren dat de eerste edities werden georganiseerd, bestonden er in Rotterdam diverse verenigingen voor bijvoorbeeld voetbal en zwemmen.

De sporters die in dit boek zijn beschreven, werden in Rotterdam geboren, sportten in de Maasstad tijdens het behalen van hun medailles of woonden er tijdens de Spelen waarop ze actief waren. Om die reden ontbreekt bijvoorbeeld meervoudig olympisch zwemkampioene Inge de Bruijn jammer genoeg in dit boek. De geboren Barendrechtse sprak met een onvervalst Rotterdams accent, maar woonde noch sportte tijdens het behalen van haar medailles in Rotterdam. De vier plakken die zij op de Spelen van 2004 in de wacht sleepte, staan wel op de cover. In totaal behaalde Inge de Bruijn vier gouden, twee zilveren en twee bronzen medailles en ze is daarmee de succesvolste Nederlandse olympiër ooit op de Zomerspelen. Sporters die aan een van de genoemde criteria voldeden en een medaille haalden voor een ander land, zijn evenmin opgenomen. De naam van Frode Andresen wordt daarom alleen in deze inleiding genoemd. Hij werd op 9 september 1973 in Rotterdam geboren en verhuisde daarna naar Noorwegen. Andresen werd een uiterst succesvolle olympische biatleet. Hij won in 1998 te Nagano zilver op het onderdeel sprint, in 2002 te Salt Lake City goud bij de estafette en in 2006 in Turijn brons op het sprintnummer.

De sporters in dit boek moeten daadwerkelijk een medaille hebben ontvangen. Tijdens het schrijven van dit boek bleek dat verscheidene Rotterdammers dachten dat Nelli Cooman olympisch eremetaal veroverde. Cooman verhuisde op haar achtste van Paramaribo naar Rotterdam. Ze won verschillende Europese titels en zelfs wereldtitels als sprintster bij het hardlopen. Ze werd in 1988 op de Spelen van Seoel zevende in de halve finale van de 100 meter en vijfde in de halve finale van de 4 × 100 meter estafette, maar won nooit een olympische medaille.² Haar prestaties maakten indruk op Rotterdammers.

Pirmin Blaak wordt in dit boek ook niet besproken. De Rotterdammer was in 2012 tweede reservekeeper bij het Nederlandse mannenhockeyelftal dat op de Spelen in Londen zilver won, maar helaas voor hem: hij speelde geen enkele minuut en kreeg daarom geen medaille. Hij toonde bij het schrijven van dit boek nog altijd zijn teleurstelling hierover.³

Ten slotte staat ook bijvoorbeeld Barbara van Bergen niet in dit boek. De Rotterdamse won met het Nederlandse damesrolstoelbasketbalteam in Londen brons op de Paralympische Zomerspelen van 2012. Er is voor gekozen haar en andere Rotterdamse sporters die tijdens de Paralympische Spelen eremetaal veroverden, niet op te nemen. De Rotterdamse paralympische sporters verdienen het dat hun prestaties in een aparte publicatie worden beschreven.

Het behalen van een olympische medaille is voor veel sporters een absoluut hoogtepunt in hun sportieve carrière en voor velen in hun persoonlijke leven. In totaal werden er 69 ‘Rotterdamse’ olympische medailles behaald: 21 keer goud, 22 maal zilver en 26 keer brons. Zie tabel 1, waarin een indeling wordt gehanteerd op basis van evidente ontwikkelingen in de geschiedenis van de Rotterdamse deelname aan de Spelen. Deze resultaten werden bepaald door zowel de geschiedenis van de Olympische Spelen zelf als de loop van de wereldgeschiedenis. Zo werden er tussen 1936 en 1948 vanwege de Tweede Wereldoorlog geen Spelen georganiseerd en boycotte Nederland de Spelen van 1956 te Melbourne vanwege de inval van de Sovjet-Unie – deelnemer aan de Spelen – in Hongarije.

Tabel 1 Aantallen Rotterdamse medaillewinnaars

<i>Periode</i>	<i>Goud</i>	<i>Zilver</i>	<i>Brons</i>	<i>Totaal</i>
1908-1920	0	0	6	6
1924-1936	8	6	2	16
1948-1988	5	5	6	16
1992-2012	7	10	10	27
2014-2018	1	1	2	4
<i>Totaal</i>	21	22	26	69

In totaal zijn er 42 verschillende Rotterdamse medaillewinnaars. De meesten van hen zijn van het vrouwelijk geslacht (zie bijlage 3). Rotterdamse vrouwen wonnen ook de meeste medailles. Een aantal van hen behaalde meerdere keren een olympische plak. Wielrenster Leontien Zijlaard-van Moorsel is de Rotterdamse koningin van de Spelen met vier gouden medailles, een zilveren en een bronzen. Zij presteerde nog beter dan Rie Mastenbroek, die in het zwembad van Berlijn in 1936 drie keer goud en een keer zilver behaalde. Schaatsster Stien Kaiser veroverde vier medailles: eenmaal goud, één keer zilver en tweemaal brons. Zwemster Willy den Ouden behaalde ook drie keer olympisch eremetaal, in 1932 en 1936: eenmaal goud en twee keer zilver. Fatima Moreira de Melo haalde drie keer olympisch eremetaal (goud, zilver en brons) bij het dameshockey. Ze deed dat op drie achtereenvolgende Spelen. De beste mannelijke Rotterdamse sporter op de Spelen is schaatser Kees Verkerk, lid van Schaatsvereniging Rotterdam, met goud en drie keer zilver. Hij wordt gevolgd door judoka Mark Huizinga, die op drie verschillende Spelen bij de eerste drie eindigde en goud en twee keer brons won.

Een conclusie die getrokken kan worden uit het behalen van de eerste medailles, is dat deze vooral – en in het begin uitsluitend – werden behaald door mannen. Het aantal vrouwelijke deelnemers was bij de eerste Spelen relatief gering. Hun aantal nam in de loop der jaren toe; dit gold zowel voor het totaal aantal vrouwelijke deelnemers aan het mondiale sportevenement als voor de Rotterdamse sportsters die aan het olympische evenement deelnamen. De toename valt te verklaren uit het gegeven dat meer sporten olympisch werden die door vrouwen werden beoefend. De laatste Rotterdamse medailles werden overigens uitsluitend gewonnen door vrouwen. Dat Rotterdamse vrouwen bij de laatste edities beter presteerden dan Rotterdamse mannen, komt overigens in grote lijnen overeen met de landelijke trend op de laatste Spelen. Er werden vooral medailles gewonnen bij vrouwelijke teamsporten. Van de 69 medailles werden er tien behaald op de Winterspelen. Het gaat allemaal om schaatsmedailles. Stien Kaiser en Kees Verkerk waren samen goed voor acht van de Rotterdamse winterplakken.

In dit boek worden de olympische sporters op alfabetische wijze geportretteerd. Dat heeft voor- en nadelen. Een nadeel is dat de sporters niet op chronologische wijze de revue passeren en ook niet per sport, maar een voordeel is dat de aandacht zich concentreert op de sporters zelf. Bovendien voorkomt deze indeling dat de geschiedenis zich in een chronologische weergave van de sporters

diverse keren storend herhaalt. Na de portrettengalerij volgt een hoofdstuk waarin de ontwikkelingen binnen de prestaties van Rotterdamse sporters aan de Olympische Spelen worden geschetst. Er wordt dan ook teruggeblikt op de geschiedenis van de Rotterdamse medaillewinnaars. Hierbij worden vragen gesteld als: Bij welke sporten haalden Rotterdammers de meeste plakken? Wat zeggen de Rotterdamse resultaten op de Spelen over het sportklimaat in de stad en valt iets te voorspellen over de toekomstige olympische prestaties?

Tot slot nog een opmerking over de omvang van de teksten over de individuele sporters. In het boek wordt de meeste aandacht besteed aan de winnaars van gouden medailles. Ook over Rotterdamse medaillewinnaars die buiten de Spelen om bekendheid genoten, wordt relatief meer geschreven. Daarom zijn de teksten over bijvoorbeeld Bok de Korver, Bep van Klaveren, Rie Mastenbroek en Leontien Zijlaard-van Moorsel langer dan die over Puck Oversloot en Peter Nottet. Bep van Klaveren werd in 2006 uitgeroepen tot de 'grootste Rotterdammer', nog vóór Desiderius Erasmus. Deze eer kreeg hij mede door zijn olympische gouden medaille op de Spelen van Amsterdam in 1928. Aan de Rotterdamse dichter en schrijver Jules Deelder vertelde 'The Dutch Windmill' dat het als topsporter keihard werken was. Toen Bep van Klaveren in 1980 in zijn vertrouwde Crooswijk terugblikte, was hij zich bewust van de relativiteit van zijn olympische succes en vertrouwde hij Deelder toe: 'Ik dankte God op m'n blote knieën dat het afgelopen was.'⁴